

מחלת הפה והטלפיים בעדר משובח

הסבל והנזקים עד למינימום. התקנת בריכת הטבילה, שהכילה תמיסת גפרת-נחושת (10%), הוצעה ע"י ד"ר שלו והשימוש בבריכות אלה נמצא יעיל מאוד גם בהתפרצויות אחרות, לאחר מכן.

לא כן המצב בפצעי הפטמות; הללו פגעו גם בפי הפטמה; ונוסף על קושי החליבה, נפגמה סגירת פי הפטמה, דבר שהקל על חדירת החיידקים לעטין. דלקות העטין פקדו את רוב הפרות והיו לעתים כה קשות, שהיה צורך לשחוט את הפרה. ואמנם כל הפרות פרט לאחת, שהוצאו לשחיטה עקב המחלה בחודשים פברואר, אפריל-מאי הוצאו בגלל מחלות עטין.

נזקי המחלה

הפסדי חלב

בביקורת של חודש ינואר 1965 היתה התנובה הממוצעת לפרה חולבת 22.2 ק"ג והתנובה היו"מית הכוללת עמדה על 3200 ק"ג חלב ליום. שבוע לאחר פרוץ המחלה ירדה התנובה ל-1500 ליטר ליום ובביקורת הבאה היתה התנובה הממוצעת 19.6 ק"ג לפרה חולבת; רק באפריל עלתה חזרה ל-20.5 ק"ג. מספרים אלה אינם משקפים את מלוא הנזק. על יסוד השוואה לשנת 1964 (תנאי בה ממוצעת בינואר — 19.8 ובאפריל 22.4) היתה צפויה עליה בתנובה הממוצעת בחודשי האביב ועקב המחלה הסתמנה ירידה.

יציאת בקר

אמנם לא היתה תמותה עקב המחלה, אולם בחודשי פברואר-מאי הוצאו לשחיטה 31 פרה מחמת המחלה. הפגיעה היתה בעיקר בחולבות המשובחות, כפי שאפשר להיווכח מתנובתן של 20 הפרות המבוגרות, שהיה הכרח להוציאן:

התנובה, ק"ג	המספר
5000-4001	1
6000-5001	5
7000-6001	6
8000-7001	8

עדר הבקר של משק עין-המפרץ ליה השנה במגפת פה וטלפיים. מאחר ולא ידועים לנו פרטים על הנזק שמחלה זו עלולה לחולל בעדר בעל רמת תנובה של 6000 ליטר לפרה, מציאנו לנכון להביא לפירסום את הרשימה הזו.

בפרוץ המחלה היו בעדר 185 פרות, 155 עג"לות ו-92 עגלים. התנובה הממוצעת לפרה בשנת 1964 היתה 6200 ק"ג, והיה יסוד להנחה כי תחול עליה עד כדי 6600 ק"ג לפרה בשנת 1965.

ב-22.1.65 נתגלו שלוש פרות חולות במחלת הפה והטלפיים. בבדיקות הוברר כי ההדבקה היא בנגיף מזן A טורקי. המחלה התפשטה, ותוך 10 ימים חלו כל הפרות שבסככה וכן החלו לחלות עגלים ופרות יבשות בסככה הסמוכה. התחלואה בדירי העגלות החלה כעבור שבועיים, ותוך חודש חלה כל הבקר.

סימני המחלה היו קלאסיים, דהיינו: שלי-פוחיות גדולות מלאות נוזל שקוף בצבע הקש על הלשון, החניכיים, האף, הפטמות ומסביב לציפורניים שהתפוצצו והשאירו פצע פתוח. השלפוחיות על הלשון התפשטו לא רק על גב הלשון, כפי שזה רגיל במחלת הפה, אלא במספר מקרים התפשטו גם לצד הוונטיראלי (הגחוני) וגרמו להתקלפות האפיטליון מסביב כל החלק החופשי של הלשון. דבר זה היה מלווה בתפיחות של הלשון עד כדי הכפלה ניפחה; עד ירידת התפחות נשארה הלשון תלויה מחוץ לשפתיים. כל הבקר לקה בפצעים בפה ובחניכיים. כן הופיעו פצעים אצל כל הפרות על פטמה אחת לפחות, ובדרך כלל — על יותר. גם על פטמות הפרות היבשות הופיעו פצעים ורבות לקו בדלקות עטין. המצב הגופני של הבקר פרט לאלה שסבלו קשה מתופעות משניות, נשאר תקין.

כרגיל במחלת הפה, גם הפעם התרפאו הבהמות ללא סיבוכים מפצעי הפה, הלשון והאף, אשר הופיעו בכל הבהמות. כ-30% מהפרות סבלו גם מפצעים ברגליים, אולם הודות לשמירה קפדנית על רפד יבש, וכן ע"י התקנת בריכת טבילה לרגליים במעבר לביתן החליבה, צומצמו

טבלה 1. משקל עגלים משווקים לפני פרוץ מחלת הפנ"ט ואחריה

תוצאות השקילה 11.3.65			תוצאות השקילה 27.12.64		
מס. סד.	משקל ברוטו ק"ג	גיל יציאה ימים	מס. סד.	משקל ברוטו ק"ג	גיל יציאה ימים
1	382	385	1	382	385
2	460	362	2	460	362
3	456	387	3	456	387
4	440	384	4	440	384
5	422	375	5	422	375
6	457	366	6	457	366
7	450	367	7	450	367
8	462	354	8	462	354
9			9		
10			10		

תוצאות השקילה בדצמבר 1964

משקל ממוצע לעגל ברוטו 441 ק"ג.

גיל ממוצע לעגל 372 ימים.

בסיכום: מחמת הפנ"ט נגרם הפסד של 41

ק"ג על כל עגל לעומת אלה ששווקו לפני פרוץ המחלה.

טבלה 2. תנובה ממוצעת לחולבת

1965	1964
18.5	21.5 יוני
19.2	19.4 יולי
16.9	19.1 אוגוסט

ד"ר ד. סביר — זאב גל

עיון המפרץ, ספטמבר 1965

שחיטת הפרות. לא זו בלבד שהקטינה את מספר החולבות וע"י כך פגעה בסדרי העבודה ובניצולם היעיל של המיתקנים והעבודה אלא גם דילדלה את העדר מחומר בעל ערך טיפוסי משובח. ובזה לא נסתיים הפגע, הואיל ויש היום בעדר כ-40 פרות תרות או בלתי תרות, שתגובתן ירדה לנקודת שפל כזו, הגובלת עם אי-כדאיות בהחזקה.

הפלות

24 פרות הפילו או ילדו וולדות חלשים שמתו כעבור שעות מספר, בעיצומה של המגיפה.

נזקים לעמינים

10 פרות איבדו רבע אחד לצמיתות; יתר על כן — אצל פרות רבות נותרו צלקות נרחבות על הפטמות שגורמות לקשיים מרובים בחליבה; מטרידות באופן מיוחד הצלקות שעל פתח הפטמה.

הפסד בעגלי מרבק

הטבלה המובאת להלן ממחישה את ההפסד בגידול העגלים לבשר.

גם בעת כתיבת שורות אלה קשה לאמוד את נזקי המגיפה במלואם (טבלה 1), כיוון שהיא מוסיפה לתת אותותיה בעדר. עדיין מופיעים מקרי דלקת ריקמת טלפיים מוגלתית וכן מספר רב של דלקות עטין, וזה — על אף שמירה על כללי ההיגיינה ועל חליבה נכונה ופעולה תקינה של מכונת החליבה. דבר זה משתקף בתגובת החלב כפי שאפשר לראות מטבלה מס. 2.

עמדות חופשיות לפרות חלב

שירות ההדרכה של אוניברסיטת פיורדו (ארה"ב) ממליץ על שיכון פרות חלב בעמדות חופשיות (free-stall) משום שיש בשיטת שיכון זו היתרונות של רפת כליאה ושל סככה עם תנועה חופשית גם יחד, ונוסף לזה משתחררים ממגרעות מסוימות המתלוות לשיכונים שבעבר. המהנדסים הממליצים על שיטת העמדות החופשיות מדגישים שבכל שיטת שיכון שהיא יש להקפיד על מימשק מתאים למען הבטחת ההצלחה, כיוון שאין עדיין שיטת שיכון שתשחרר לחלוטין מעבודה או מדאגת מימשק תקין.

היתרונות העיקריים של שיכון בעמדות חופשיות — פרות נקיות יותר בפחות עבודה, פחות רפד, ושטח שיכון קטן יותר לכל פרה.